Buiten het verdragsgebied

In de Defensienota 1991 is aangegeven, dat Nederland zo nodig zal deelnemen aan een militair optreden buiten het NAVO-gebied; ook wel aangeduid met een optreden *out of area*. Voor een deelneming hieraan wordt echter als voorwaarde gesteld, dat *wezenlijke belangen van Nederland en van bondgenoten* in het geding moeten zijn.
Tijdens de behandeling van de Defensienota door de Vaste Commissie voor defensie van de Tweede Kamer is enige tijd stilgestaan bij het begrip *wezenlijke belangen*. Naar aanleiding van de gevoerde discussie is door de minister meegedeeld, dat bij eventuele inzet de beginselen van de internationale rechtsorde voorop moeten staan. In dat verband merkte hij tevens op, dat de aantasting van die beginselen andere gevolgen kan hebben. Daarbij kan men denken aan de eveneens in de nota genoemde economische belangen. De minister heeft echter meegedeeld, dat die specifieke belangen alléén geen *zelfstandige reden* zijn voor militaire interventie. In de discussies is het verder daarbij gebleven. Wel zijn nog in een motie, die door de minister werd onderschreven, de voorwaarden opgenomen voor een eventuele deelneming aan een *out of area*-optreden. Die voorwaarden geven aan dat het optreden steeds in overeenstemming moet zijn met het Handvest van de Verenigde Naties, ook al komen de afspraken tot acties buiten de Verenigde Naties tot stand.

Het is eigenlijk vreemd, dat de *wezenlijke belangen* in Nederland niet verder zijn uitgewerkt, want zij hebben te maken met o.m. het voortbestaan van het land, de veiligheid en de welvaart. De concrete formulering van die belangen is, gezien de strekking ervan, dus niet uitsluitend een verantwoordelijkheid van de minister van defensie maar van de regering. Het vastleggen en bekendmaken zouden kunnen plaatsvinden in een regeringsdocument, waarbij kan worden gedacht aan de regeringsverklaring of de troonrede. Ook kan worden overwogen, gezien het belang ervan, een afzonderlijke regeringsnota eraan te wijden. Omdat een dergelijk document in Nederland niet is opgesteld, althans niet is gepubliceerd, is het begrijpelijk, dat ook de Defensienota hierover feitelijk geen duidelijkheid verschaft.
Dat heeft overigens wel tot gevolg dat degenen die zijn belast met het plannen en voorbereiden van eventuele militaire operaties, ook niet weten op welke gebeurtenissen in de wereld zij moeten anticiperen. Met andere woorden: het is niet bekend bij welke internationale gebeurtenissen Nederland eventueel zal overwegen militaire middelen in te zetten.

In de Defensienota wordt, zoals hiervoor werd aangegeven, melding gemaakt van bondgenoten. Een nadere aanduiding van de landen, die daartoe kunnen worden gerekend, wordt niet expliciet gegeven. Uit tekstdelen van de nota blijkt wel, dat in ieder geval de andere NAVO-landen daartoe behoren. Zo wordt meegedeeld dat de NAVO een forum is *voor politieke consultaties tussen bondgenoten over veiligheidsproblemen binnen en buiten Europa*. Alhoewel het land niet als zodanig wordt aangeduid, zou kunnen worden overwogen het niet-NAVO-lid van de Europese Gemeenschap, Ierland, eveneens daartoe te rekenen. De recente steun aan Israël door een eenheid van de Koninklijke luchtmacht met Patriots en bediening, toont aan dat het hier om de wezenlijke belangen van Israël ging. Dat land zou dus daarom ook als bondgenoot kunnen worden aangemerkt. ▷

Bondgenootschap heeft te maken met gezamenlijke doelstellingen van verschillende landen; die doelstellingen kunnen liggen op o.a. politiek, cultureel, geestelijk, economisch en/of geografisch gebied. Door het woord niet nader te verduidelijken, wordt in ieder geval voorkomen dat de begrenzing van het al dan niet bondgenoot zijn te snel en te duidelijk wordt getrokken. Met deze benadering behoudt de regering de nodige vrijheid van handelen.

De eventuele Nederlandse deelneming zal, zo stelt de Defensienota, *altijd uitsluitend met andere landen — dus in enig internationaal verband plaatsvinden*. Om die deelneming zo effectief mogelijk te doen zijn, is het zeker bij een militair (dus niet-politioneel) optreden een noodzaak dat de eenheden van de deelnemende landen volgens dezelfde procedures werken en bekend zijn met elkaars wijzen van optreden (tactische doctrines). Dat houdt tevens in dat gezamenlijk zal moeten worden geoefend. Ook al zijn verschillende zaken, zoals het operatiegebied en het conflictniveau, nog onbekend, door tijdig afspraken te maken en oefeningen te houden, wordt in ieder geval bewerkstelligd, dat de aangewezen eenheden bij inzet een aantal belangrijke coördinatieproblemen minder hebben. Het effectievere optreden dat daardoor bij inzet mogelijk wordt, zal zeker bij de aanvang van een operatie effect kunnen sorteren.
Het lijkt gewenst ten aanzien van de verschillende aspecten, waarvoor voorafgaande coördinatie nodig en mogelijk is, uit te gaan van de in NAVO-verband gemaakte afspraken en overeengekomen procedures. Alhoewel er meer militaire allianties bestaan, zijn deze bij de NAVO vergaand uitgewerkt en er is de meeste ervaring mee opgedaan.
Voor wat betreft de feitelijke samenwerking zullen met name bondgenoten in aanmerking komen, die over de inzet van militaire eenheden buiten het NAVO-verdragsgebied een overeenkomstige visie hebben als Nederland. Dat kunnen dus zowel de andere NAVO-lidstaten zijn alsook landen, waarmee Nederland anderszins een speciale relatie heeft. Met die landen zal dan een intensief oefenprogramma moeten worden uitgevoerd, waarbij Nederland een actief beleid zal moeten voeren om dat te realiseren.
Omdat alle drie de krijgsmachtdelen in aanmerking komen voor inzet *out of area*, zullen behalve genoemde samenwerking met geallieerde strijdkrachten ook nationaal uitgebreid interservice-overleg en -oefeningen nodig zijn. Daarbij zal met name aandacht moeten worden geschonken aan die facetten van de inzet, waarbij de krijgsmachtdelen op elkander aansluiten of elkaar overlappen.
Daarbij moet wel worden opgemerkt dat het onderling afstemmen van procedures en het gezamenlijk oefenen zich niet dienen te beperken tot de operationele facetten en tot de gevechtseenheden. Ook de gevechtssteun en de logistiek zullen nauw hierbij moeten worden betrokken. Het is zelfs niet ondenkbaar, dat aan die aspecten de meeste aandacht zal moeten worden gegeven.
Als voorbeelden van gezamenlijk te beoefenen aspecten kan worden gedacht aan het verplaatsen van KL-eenheden met KLu-transportvliegtuigen en met het amfibische transportschip van de KM naar een oefengebied, en aan het afstemmen van gevechten en gevechtsacties van (delen van) de luchtmobiele brigade met de luchtverdedigingssteun, geleverd door Patriot/Hawk-eenheden en met de luchtsteun van F-16's.

Welke de *wezenlijke belangen* van Nederland ook mogen zijn, voor de krijgsmachtdelen is er werk aan de winkel.

